

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Terézia Dančová

Verejný ochranca práv a jeho rola v ochrane životného prostredia

Bakalárska práca

Olomouc 2024

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému Verejný ochranca práv a jeho rola v ochrane životného prostredia vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

V Ľubochni dňa 24. marca 2024

.....

Terézia Dančová

Pod'akovanie:

Srdečná vd'aka patrí vedúcemu mojej bakalárskej práce JUDr. Ondřej Vícha, Ph.D za pripomienky, odbornú pomoc a rady, venovaný čas a v neposlednom rade za ochotu spolupracovať.

Obsah

Zoznam použitých skratiek	5
Úvod	6
1. Verejný ochranca práv v Českej republike	8
1.1. História vzniku ombudsmana vo svete a v Česku	8
1.2. Právna úprava verejného ochrancu práv	9
1.3. Charakteristika verejného ochrancu práv	10
1.4. Pôsobnosť verejného ochrancu práv	12
1.5. Činnosť ochrancu	13
1.6. Zvláštne oprávnenia ombudsmana	15
2. Ochrana životného prostredia	16
2.1. Ochrana životného prostredia a právo životného prostredia	16
2.2. Právna úprava životného prostredia na úrovni národnej a medzinárodnej	18
2.3. Orgány pôsobiace v ochrane životného prostredia	20
3. Verejný ochranca práv a ochrana životného prostredia	22
3.1. Spojitosť ochrancu a ochrany životného prostredia	22
3.2. Štatistické údaje činnosti verejného ochrancu práv	23
3.3. Demonštrácia problematiky na vybraných prípadoch z činnosti ochrancu	25
3.3.1. Likvidácia bane Frenštát	25
3.3.2. Stanovenie chráneného ložiskového územia Smržovice	26
3.3.3. Postup Obecného úradu Všetary pri rúbaní javoru na pozemku sťažovateľky	28
3.3.4. Aktívna legitímácia ochrancu k ochrane verejného záujmu	29
Záver	31
Príloha č. 1	34
Zoznam použitých zdrojov	35
Zhrnutie práce	39
Verejný ochranca práv a jeho rola v oblasti životného prostredia	39
Ombudsman and his role in the environmental protection	39

Zoznam použitých skratiek

VOP – Verejný ochranca práv

NKÚ – Najvyšší kontrolný úrad

ŽP – životné prostredie

ZEIA – zákon č. 100/2001 Sb., o posudzovaní vplyvů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

ZOPK – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

LZPS – Listina základních práv a svobod

CHLÚ – chránené ložiskové územie

CHKO – chránená krajinná oblasť

NP – národní park

ČR – Česká republika

SR – Slovenská republika

ČSR – Československá republika

EÚ – Európska únia

ÚSC – územný samosprávny celok

OÚ – obecný úrad

KSUL – Krajský soud v Ústí nad Labem

MÚD – Mestský úrad Duchcov

NSS – Najvyšší správní soud

KSO – Krajský soud v Ostrave – pobočka Olomouc

Úvod

Verejný ochranca práv ČR v rámci svojej činnosti vykonáva istú kontrolu verejnej správy, ktorá je dôležitou súčasťou systému brzd a protiváh v každom demokratickom právnom štáte. Pod verejnú správu spadá aj právo životného prostredia, čiže ochrana môže ovplyvňovať vývoj priaznivého životného prostredia. Na základe faktu, že každý živý organizmus potrebuje ku svojmu spokojnému bytiu priaznivé životné prostredie, je táto oblasť verejného práva veľmi dôležitá. Rola ochrancu je oblasti životného prostredia významná najmä pri rozhodovaní orgánov o rôznych zámeroch investorov, ktoré môžu mať negatívny dopad na jednotlivé zložky životného prostredia alebo na životné prostredie ako celok. Dôležitosť tejto činnosti je možné vidieť najmä skrz fakt že znečisťovanie životného prostredia nepozná hranice a teda nepriaznivé podmienky pre život ľudí a iných ekosystémov majú globálny dosah.

Pri riešení problematiky, ktorou sa zaoberá moja práca, je mojim hlavným zdrojom najmä platná právna úprava, predovšetkým zákon č. 349/1999 Sb, o verejnom ochránci práv, zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, Ústava ČR a Listina základních práv a svobod. Okrem právnej úpravy zakladám prácu na mnoho knižných zdrojoch, ktorých autormi pri téme verejného ochrancu práv je napríklad Sládeček V. a Chamráťová A. a ďalší, a pri téme životného prostredia napríklad Damohorský M., Vícha O., alebo Müllerová H. a iní. Okrem knižných zdrojov sú pre moju prácu dôležité aj stanoviská ochrancu a jeho výročné správy publikované v rokoch 2021, 2022 a štvrt'ročné správy za rok 2023.

Bakalárska práca odzrkadľuje zručnosť práce so zákonmi, ktoré sa vzťahujú k jej téme, rovnako ako aj so stanoviskami verejného ochrancu práv a inými zdrojmi, ako monografie, alebo odborné články. Práca je najmä popisná, kedy na záver používam analytickú metódu, ktorou demonštrujem poznatky na praxi ochrancu v oblasti životného prostredia na základe jeho stanovisk a na základe judikatúry vzťahujúcej sa k podaniu žaloby ombudsmanom k ochrane verejného záujmu. Na základe týchto metód je mojim cieľom potvrdiť, alebo vyvrátiť hypotézu, že výstupy verejného ochrancu práv zo šetrení a možnosť podania žaloby vo verejnom záujme sú efektívnymi nástrojmi na ochranu životného prostredia a zodpovedať nasledujúce výskumné otázky:

- 1) Aké právomoci dáva súčasná právna úprava verejnemu ochrancovi práv v oblasti ochrany životného prostredia a teda ako ju môže ochrana ovplyvniť?
- 2) Aký bol doterajší postup ochrancu pri vybraných prípadoch z oblasti životného prostredia?

- 3) Aké percentuálne zastúpenie má riešenie podnetov zameraných na životné prostredie v porovnaní s inými oblasťami?

Hlavným cieľom mojej práce je zoznámenie čitateľov s rolou ochrancu v oblasti životného prostredia, najmä jeho pôsobnosťou, postupmi, kompetenciami a následne aj vymedzením štatistických údajov, ktoré hovoria o početnosti podnetov a riešených prípadoch ochrancom v tejto oblasti, ale aj demonštráciou tejto problematiky na praktických príkladoch. Práve na praxi sa najlepšie ukazuje reálny výkon jeho činnosti. Čiastkové ciele mojej práce sú oboznámenie s inštitútom ombudsmana a pojmom práva životného prostredia.

Bakalárska práca sa člení do 3 kapitol. Prvé dve kapitoly sú teoretickou časťou práce. V prvej kapitole sa zameriavam na inštitút ochrancu, jeho zákonné zakotvenie a literatúru charakterizujúcu tento inštitút. Druhá kapitola je teoretickým vymedzením práva životného prostredia a jeho právnej úpravy či už národnej alebo nadnárodnej a orgánov pôsobiacich na úseku ochrany životného prostredia. Tretia kapitola je praktickým spojením predchádzajúcich dvoch kapitol, kedy analyzujem kvantitu podnetov a šetrení z oblasti životného prostredia za jednotlivé roky a završujem ju demonštráciou problematiky na praxi.

Z dôvodu obmedzeného rozsahu práce nebolo možné zahrnúť viac prípadov, na ktorých by som mohla demonštrovať prax ombudsmana v oblasti životného prostredia. Taktiež nebolo možné zahrnúť viac poznatkov o ochrancovi a životnom prostredí, čo však nebolo problémom, pretože poznatky nezahrnuté v práci neboli predmetom témy bakalárskej práce.

1. Verejný ochranca práv v Českej republike

Prvá kapitola mojej práce sa bude zaoberať vymedzením inštitútu Verejného ochranca práv (ďalej tiež „VOP“). Kapitola bude zahŕňať históriu vzniku ombudsmana vo svete aj v Českej republike (ďalej tiež „ČR“), jeho charakteristiku, pôsobnosť, ustanovovanie do funkcie, jej zánik aj postup pri šetrení podnetov.

1.1. História vzniku ombudsmana vo svete a v Česku

Prvé zriadenie inštitútu ombudsmana sa datuje na počiatok 18. storočia, kedy v roku 1713 švédsky kráľ Karol XII. zriadil úrad Kráľovského Najvyššieho Ombudsmana na popud jeho úteku do Turecka po tom, čo Rusko zvíťazilo nad Švédskom vo vojne. Kráľ Karol XII. sa tam oboznámil s tureckým úradom hlavného sudcu, ktorého úlohou bolo sledovať dodržiavanie Islamského práva. Následne švédsky kráľ nariadil vytvorenie podobného inštitútu aj vo Švédsku. I keď inštitút prešiel niekoľkými zmenami, ako napríklad zakotvením do ústavy z roku 1809, udržal sa. Hlavnou úlohou švédskeho ombudsmana bolo dohliadanie na dodržiavanie zákonov a stanov.¹

Od Švédska sa idea ombudsmana rozšírila do sveta. Prvotné rozšírenie bolo v rámci Škandinávie, kedy prvou krajinou, ktorá sa k Švédsku pridala bolo Fínsko, potom Nórsko a následne aj Dánsko.² Mimo Škandináviu sa rozšíril inštitút najskôr do Nemecka, potom do Nového Zélandu a celosvetová expanzia prebehla počas 60. a 70. rokov 20. storočia, kedy výnimkou neboli ani provincie v Kanade a jednotlivé štáty v Spojených štátoch.³ Slovensko sa pridalo k týmto krajinám v roku 2001, čím sa z neho stala posledná krajina Vyšehradskej štvorky, ktorá tak učinila. Zriadenie inštitútu na Slovensku vzišlo na základe prijatia ústavného zákona č. 90/2001 Z. z., ktorým sa menila a doplnila Ústava SR tak, že sa zaradil druhý oddiel do VIII Hlavy, článku 151a Ústavy pod názvom „Verejný ochranca práv“ a napokon Národná rada SR prijala zákon č. 564/2001 Z.z., o Verejnom ochrancovi práv.⁴

Verejný ochranca práv v ČR sa považuje za istý variant ombudsmana v Česku. Český VOP bol zriadený zákonom č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ktorý v novembri 1999 schválila Poslanecká snemovňa a Senát Parlamentu ČR. Plne v ČR funguje od roku 2000.

¹ HOWARD, Ch. L. *The organizational Ombudsman* [online]. American Bar Association, 2010, [cit. 8. januára 2024]. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/The_Organizational_Ombudsman.html?id=djxNDS1PNnkC&redir_esc=y, s. 3

² Tamtiež, s. 4

³ Tamtiež, s. 5

⁴ *O inštitúcii*, [cit. 4. januára 2024]. Dostupné z: <https://vop.gov.sk/o-institucii-2/>

Prvým českým VOP bol JUDr. Otakar Motejl a jeho zástupkyňou bola Mgr. Anna Šabatová.⁵ Prijatie tohto inštitútu však bolo naznačované už pred rokom 1999, skrz iniciatívu federálneho zákona č. 540/1990 Sb., o Generálnom inspektorovi ozbrojených síl Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorý navrhoval zriadiť tzv. špeciálneho ochrancu, no projekt nebol realizovaný.⁶ Následne sa o iniciatívu pokúsila vláda cez vládny návrh ústavného zákona z júna 1992, ktorý tiež nebol úspešný.⁷ Jeho zriadenie sa však na základe nevyhovujúcich okolností riešenia sťažností a iných podaní na verejnú správu javilo ako nevyhnutné riešenie. Vďaka ochrancovi sa malo zaistiť nezávislé a odborné prešetrovanie sťažností, čo bolo použité ako hlavný argument pre jeho zriadenie. Ďalším dôvodom bolo, že v danom období skoro všetky štáty v Európe taký inštitút zriadené mali, čo odporúčali aj akty orgánov Rady Európy.⁸ V roku 1999 sa teda také zriadenie podarilo.

1.2. Právna úprava verejného ochrancu práv

Inštitút VOP bol zriadený zákonom o VOP, no nikdy nebol zakotvený do Ústavy ČR, i keď sa jeho zakotvenie diskutovalo. Doposiaľ sa vedú diskusie v odbornej verejnosti, či bolo toto rozhodnutie správne, alebo je jeho zakotvenie nevyhnutné. Ústava ČR predstavuje dokument upravujúci najdôležitejšie spoločenské vzťahy a jedným z jej hlavných účelov je úprava výkonu moci verejnej. Ochranca je považovaný za inštitúciu, ktorá nedisponuje žiadnymi mocenskými oprávneniami, z čoho sa odvodzuje, že nevykonáva verejnú moc. VOP sa vníma ako poskytovateľ neformálnej pomoci nespokojným ľuďom s výkonom verejnej správy v čo najkratšom čase. Pri tejto činnosti nepoužíva donucovacie prostriedky, ale vydáva odporúčenia, ktoré nie sú právne vymáhateľné, čo vyúsťuje do názoru, že jeho zakotvenie do Ústavy by bolo zbytočné.⁹ To podporuje aj argument, že náplň práce VOP spadá skôr úradnícka činnosť, ktorú nie je možné zrovnávať s výkonom funkcie ústavných činiteľov.¹⁰ Na druhú stranu, ako argument podporujúci jeho zakotvenie v Ústave ČR je hlavná funkcia ochrancu, stanovená ako kontrola výkonu verejnej správy, ktorá tvorí verejnú moc. V rámci tohto argumentu sa VOP prirovnáva k Najvyššiemu kontrolnému úradu (ďalej len „NKÚ“), ktorý taktiež vykonáva

⁵ KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. *Deset let veřejného ochránce práv* [online]. ochrance.cz, 2010 [cit. 4. januára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/ochrance_almanach.pdf.

⁶ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 4., aktualizované vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 408

⁷ Tamtiež

⁸ Tamtiež

⁹ CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Zakotvení veřejného ochránce práv v Ústavě ČR. *Právní rozhledy* [online databáza], 2017, č. 18 [cit. 4. januára 2024]. Dostupné z: databáza beck-online.cz

¹⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 170

kontrolu verejnej správy,¹¹ jeho závery taktiež nie sú práve záväzné,¹² no NKÚ je zakotvený v Ústave ČR.¹³ Odborná verejnosť zastáva rôzne názory potrebnosti zakotvenia VOP v Ústave ČR, čím sa táto problematika javí diskutabilne. Ja osobne zastávam názor, že by to mohlo byť kladnou zmenou, ktorá by sťažila potenciálne zrušenie inštitúcie, no nejaví sa to ako nevyhnutné riešenie v súčasnosti.

Ochranca je na zákonnej úrovni upravený už spomínaným zákonom o VOP, ktorý pozostáva z 28 paragrafov a člení sa do 4 častí. V zákone sú upravené všeobecné ustanovenia, činnosť ochrancu, zvláštne oprávnenia a povinnosti ochrancu a záverečné ustanovenia.¹⁴ Tento zákon vychádza z Odporúčenia výboru ministrov členských štátov rady Európy R (85) 13, o inštitúcii ombudsmana, ktorý odporúča členským štátom zriadenie inštitútu verejného ochrancu práv.¹⁵

Okrajovo upravuje činnosť VOP zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ktorý dáva ochrancovi oprávnenie podať návrh na zrušenie právneho predpisu alebo jeho jednotlivých ustanovení podľa č. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy,¹⁶ taktiež aj zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, a to konkrétne možnosť podať žalobu k ochrane verejného záujmu.¹⁷ Právny predpis, ktorý taktiež úzko súvisí s činnosťou ochrancu je zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Kancelária VOP sa riadi niekoľkými predpismi, ktoré síce nijak neupravujú jej fungovanie, no s jej činnosťou úzko súvisia, ako napríklad nařízení vlády čl. 165/2000 Sb., k provedení zákona o veřejném ochránci práv, zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, alebo aj zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.¹⁸ Medzi dokumenty súvisiace s činnosťou VOP patria napr. Benátske princípy ochrany a podpory ombudsmanských inštitúcií, alebo Princípy dobrej správy, ktoré majú skvalitňovať administratívnu činnosť správy.¹⁹

1.3. Charakteristika verejného ochrancu práv

Ombudsmana je možné charakterizovať na základe definícií odborníkov rôzne. Zákonná definícia v § 1 odst. 1 zákona o VOP stanovuje, že ochranca pôsobí k ochrane ľudí pred

¹¹ JIRÁSEK, J. a kolektiv: *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 317

¹² Tamtiež, s. 320

¹³ Čl. 97 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ Council of Europe. *Rec (85) 13 on the institution of the ombudsman*. [online]. rm.coe.int, 2003 [cit. 8. januára 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/090000168091d57b

¹⁶ § 64 odst. 2 písm. f) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ § 66 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ *Právní předpisy*. [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/o-nas/predpisy/>.

¹⁹ Tamtiež

konaním či opomenutím úradov a ďalších inštitúcií, ktoré sú taxatívne vymenované týmto zákonom, ak je jednanie v rozpore s právom, alebo nezodpovedá zásadám demokratického právneho štátu či dobrej správy. Taktiež poskytuje ochranu pred nečinnosťou týchto úradov a touto činnosťou pomáha pri ochrane fundamentálnych práv a slobôd.²⁰ Zákonnú definíciu je pre účely tejto práce dobré popísať viac dopodrobna. Ochránovanie práv a slobôd jedincov neznamená, že by malo ísť o konkurenciu súdnictvu, ale o doplnok k súdom.²¹ Vyskytli sa aj názory, že existencia VOP nemá význam popri prijatom zákone č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního.²² Odporcovia tejto myšlienky poukazujú na to, že nie vždy je efektívne alebo nápomocné podať žalobu v správnom súdnictve, čo podporujú argumentom, že VOP sa nezaobrá len nezákonnosťou, ale posudzuje aj iné chyby správnych úradov, ako napríklad nevhodnosť, neúčelnosť alebo necitlivosť správnych rozhodnutí, poprípade posudzuje aj iné činnosti štátnej správy, ktoré sú inak nenapadnuteľné.²³ Naopak podporovatelia myšlienky argumentujú faktom, že súdy vydávajú štátom vymáhateľné rozhodnutia, zatiaľ čo ochranca odporúčenia, ktoré nie sú vynúiteľné.²⁴ Zákon ďalej stanovuje, že ochranca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a nestranný, pričom nezávislosťou sa rozumie nezávislosť od moci výkonnej aj od súdnej. Od moci súdnej je nezávislosť daná napríklad trestnou imunitou, čiže nie je možné ho trestne stíhať bez súhlasu Poslaneckej snemovne.²⁵

Zo štátovedného aspektu je možné VOP definovať ako monokratický nezávislý štátny kontrolný úrad.²⁶ Aj keď je ochranca označovaný ako monokratický úrad, jeho právna úprava tomu úplne nezodpovedá. Prvým problémom videným v tomto označení je Zástupca VOP, ktorý je definovaný zákonom ako osoba zastupujúca VOP v dobe jeho neprítomnosti v plnom rozsahu a zároveň má ochranca možnosť poveriť ho časťou svojej pôsobnosti. Zákon tiež stanovuje, že ustanovenia upravujúce ochrancu platia aj na jeho zástupcu, pokiaľ zákon nestanoví inak.²⁷ Na tom základe by platilo, že podľa § 5 odst. 2 zákona, zástupca VOP zodpovedá Poslaneckej snemovni Parlamentu ČR. Taktiež by bola § 5 odst. 1 mal zástupca vykonávať svoju funkciu nestranne a nezávisle. Na druhú stranu pojem „zástupca“ v sebe prináša náznak podriadenosti voči ochrancovi, no podľa zákona by tu nemal existovať takmer žiadny hierarchický vzťah a ich postavenie by malo byť rovnocenné.²⁸ No pri monokratických

²⁰ § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

²¹ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo...*, s. 410

²² Tamtiež, s. 412

²³ Tamtiež, s. 409

²⁴ Tamtiež, s. 409

²⁵ § 7 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo...*, s. 410

²⁷ § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ CHAMRÁTHOVÁ, Anna, SVOBODA, Tomáš. *Veřejný ochránce práv jako...* s. 30

úradoch jedná a rozhoduje len jedna osoba, ktorá ho reprezentuje navonok,²⁹ pričom má táto osoba možnosť delegovať právomoci a povinnosti na poverené osobe, no tie za ich výkon zodpovedajú osobe, ktorá ich nimi poverila.³⁰ Táto problematika vyúsťuje do tézy, že sa na inštitút nahliada ako na „špecifický“ monokratický orgán, aj navzdory odchýlkam,³¹ pretože aj napriek nim má verejný ochranca práv viac spoločných znakov práve s monokratickými orgánmi ako s kolegiálnymi.

Všeobecne by sa teda VOP dal vymedziť ako nezávislý úradník, ktorý disponuje oprávnením šetriť podnety osôb, alebo konať na základe vlastnej iniciatívy pri pochybeniach úradov, čím sa stáva zástupcom alebo zmocnencom osôb pri riešení neprávnych postupov orgánov verejnej správy.³²

1.4. Pôsobnosť verejného ochranca práv

Vecnú pôsobnosť ochranca vymedzuje zákon o VOP, ktorý stanovuje, že „*Verejný ochranca práv (...) pôsobí k ochrane osôb pred jednaním úradu a ďalších inštitúcií uvedených v tomto zákone, pokiaľ je v rozporu s právom, neodpovedá princípom demokratického právneho štátu a dobrej správy, akokož i pred jejich nečinnosťou, a tým prispieva k ochrane základných práv a slobôd.*“³³ Zákon ďalej pojmy „princípy demokratického právneho štátu“ a „dobrá správa“ nijak nedefinuje, preto je potrebné pracovať s inými právnymi predpismi.

Princípy demokratického právneho štátu je možné nájsť v Ústave ČR, keďže Ústava samotná definuje ČR ako demokratický právny štát.³⁴ Tieto princípy vymedzujú jednotlivé články ústavy, ako:

- demokracia a suverenita ľudu,
- ústavný princíp rovnosti,
- úcta k ľudským právam a existencia záruky fundamentálnych práv a slobôd,
- del'ba moci v zmysle členenia na moc zákonodarnú, moc výkonnú a moc súdnu,
- zvrchovanosť ústavy a zákonov
- právna istota

²⁹ Nález Ústavného soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 14/01

³⁰ CHAMRÁTHOVÁ, Anna, SVOBODA, Tomáš. *Verejný ochranca práv jako monokratický orgán*. [online]. Jurisprudence, 2018, roč. XXVII, č. 4., [cit. 16. januára 2024]. Dostupné z: [file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/Ve%C5%99ejn%C3%BD%20ochr%C3%A1nce%20pr%C3%A1v%20jako%20monokratick%C3%BD%20org%C3%A1n%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/Ve%C5%99ejn%C3%BD%20ochr%C3%A1nce%20pr%C3%A1v%20jako%20monokratick%C3%BD%20org%C3%A1n%20(1).pdf). s. 21

³¹ CHAMRÁTHOVÁ, Anna, SVOBODA, Tomáš. *Verejný ochranca práv jako...* s. 30

³² SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci...*, s. 1-2

³³ § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ § 1 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

- princíp legality a legitimacy.³⁵

Princípy dobrej správy je možné odvodiť zo zákona č. 500/2004 Sb., správneho rádu, ktorý ich upravuje od § 2 po § 8 pod názvom „základné zásady činnosti správnych orgánov“. Spadá pod ne súlad činnosti správnych orgánov s právom ČR, ich nestrannosť, zodpovednosť, ústretovosť, včasnosť, predvídateľnosť, otvorenosť, presvedčivosť, súčinnosť a primeranosť.³⁶

Vecná pôsobnosť ochrancu neostala pri pôvodnom znení zákona, ktorý sa menil najmä podľa zmien v spoločnosti. Prvou zmenou bol zákon č. 381/2005 Sb., ktorý pridal do pôsobnosti ochrancu výkon návštev miest, kde sa nachádzajú osoby obmedzené na slobode podľa zákona.³⁷ Druhá zmena prišla v roku 2007, kedy sa do agendy ochrancu pridala pôsobnosť pri ochrane práva na rovné zaobchádzanie a pri ochrane pred diskrimináciou.³⁸ Rozšírenia pôsobnosti mierne polarizujú odbornú verejnosť v ich vnímaní. Negatívni vnímatelia sa ohradujú tým, že sa pôvodná pôsobnosť ochrancu presunula z verejnej moci aj na súkromné subjekty. Pozitívni vnímatelia, medzi ktorých sa radím aj ja, vnímajú rozširovanie ako narastajúcu dôveru voči ochrancovi a posilnenie možností osôb pri nesprávnych postupoch orgánov verejnej správy.³⁹

1.5. Činnosť ochrancu

Zákon o VOP upravuje činnosť ochrancu, ktorá môže byť zahájená na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy.⁴⁰ Podnet môže podať každá fyzická alebo právnická osoba v písomnej forme alebo ústne do protokolu,⁴¹ môže ho adresovať ochrancovi, poslancovi alebo senátorovi, alebo Poslaneckej snemovni alebo Senátu Parlamentu ČR, ktoré ho potom postúpia ochrancovi.⁴² Možnosť podať podnet ochrancovi skrz Parlament ČR pramení z odvedenosti VOP od neho, ktorý má, aj napriek nezávislosti VOP, možnosť ukladať úlohy ochrancovi v medziach zákona.⁴³ Podnet nesmie byť podrobený úradnej kontrole,⁴⁴ nie je spoplatnený,⁴⁵

³⁵ JIRÁSEK, J. a kolektiv: *Ústavní základy...*, s. 57

³⁶ § 2 - § 8 zákona č. 500/2004 Sb., správni řád

³⁷ § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

³⁸ § 13 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ SLÁDEČEK, Vladimír: *Zákon o Veřejném ochránci...*, s. 51

⁴⁰ § 9 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ Tamtéž, § 10 odst. 1

⁴² Tamtéž, § 9

⁴³ SLÁDEČEK, Vladimír: *Zákon o Veřejném ochránci...*, s. 100

⁴⁴ § 10 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ Tamtéž, § 10 odst. 3

a mal by sa týkať konkrétnej osoby aj veci.⁴⁶ Zákon stanovuje povinné náležitosti podnetu a taktiež nutnosť priloženia rovnopisu rozhodnutia, pokiaľ sa ho podnet týka.⁴⁷

Ochranca môže svojim postupom prísť k rozličným záverom. Prvý záver je odloženie podnetu, čo upravuje § 12 zákona, ktorý upravuje aj obligatórne aj fakultatívne odloženie. Povinne odkladá ochranca podnet pokiaľ sa týka veci, ktorá nespadá do jeho pôsobnosti, alebo ak ho podá osoba, ktorej sa podnet netýka, no toto odloženie neplatí pri zastúpení.⁴⁸ Dôvody pre fakultatívne odloženie stanovuje § 12 odst. 2 zákona o VOP, ktorý dáva priestor ochrancovi k uvážení, či ho prešetrí, alebo odloží, no v tomto prípade musí svoje rozhodnutie odôvodniť.⁴⁹ V prípade, že sa ochranca rozhodne podnet prešetriť, informuje o tom sťažovateľa.⁵⁰ V prípade, že začne šetriť prípad, môže prísť k dvom záverom, a teda buď, že úrad nepochybil a vyrozumie o tom sťažovateľa aj úrad v písomnej forme,⁵¹ alebo zistí, že úrad pochybil a požiada ho, aby sa k veci v 30 dennej lehote vyjadril.⁵² Pokiaľ požiada úrad o vyjadrenie, úrad môže vykonať nápravné opatrenia, ktoré sám považuje za potrebné, následne ich oznámi ochrancovi, ktorý zhodnotí, či ich považuje za dostatočné, a ak áno, opäť vyrozumie aj úrad aj sťažovateľa. Na druhú stranu sa môže stať, že sa úrad vyjadrí, no ochranca to nebude považovať za dostatočné, poprípade sa úrad nevyjadrí vôbec a vtedy ochranca formou záverečného stanoviska doručeného aj úradu aj sťažovateľovi stanoví, aké možné opatrenia by mal úrad podniknúť.⁵³ Opatrenia k náprave vymedzuje § 19 zákona, pričom nestanovuje, že je potrebné ich použiť alternatívne, čo znamená aj možnosť kumulatívneho odporúčania.⁵⁴ V prípade neprívetivého prístupu úradu môže ochranca vyrozumieť o takej situácii úrad nadriadený úradu, ktorý pochybil, alebo vláde, poprípade môže informovať verejnosť o jeho pochybení.⁵⁵

V prípade šetrenia zahájeného z iniciatívy ochrancu stanovuje zákon toľko, že pri tomto postupe má ochranca rovnaké oprávnenia ako pri šetrení z podnetu.⁵⁶

⁴⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci...*, s. 101

⁴⁷ § 11 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci...*, s. 111

⁴⁹ Tamtéž, s. 112

⁵⁰ § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ Tamtéž, § 17

⁵² Tamtéž, § 18 odst. 1

⁵³ Tamtéž, § 18 odst. 2

⁵⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci...*, s. 132

⁵⁵ § 20 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ Tamtéž, § 21

1.6. Zvláštne oprávnenia ombudsmana

Zákony priznávajú ochrancovi ďalšie oprávnenia, ktorými môže ovplyvňovať rôzne oblasti verejnej správy. § 22 odst. 1 zákona o VOP dáva ochrancovi oprávnenie odporučiť vydanie, zmenu alebo zrušenie právneho predpisu, ktoré ochranca považuje za problematické.⁵⁷ Odporúčenie podáva úradu, ktorého pôsobnosti sa predpis týka, alebo vláde. Mocnejším prostriedkom môže byť podanie takého návrhu Ústavnému súdu ČR, pričom také oprávnenie má VOP taktiež,⁵⁸ pokiaľ sa jedná o rozpor s ústavným poriadkom.⁵⁹ Dôležitým oprávnením ochrancu je aj jeho žalobná legitimácia k ochrane verejného záujmu, čo znamená, že má možnosť podať žalobu pokiaľ k jej podaniu preukáže závažný verejný záujem.⁶⁰ Toto oprávnenie sa pridalo do súdneho rádu správneho v roku 2012,⁶¹ pričom vo všeobecnosti toto rozšírenie malo pozitívnu odozvu odbornej verejnosti.⁶² Takúto možnosť má aj najvyšší štátny zástupca (ďalej len NŠZ),⁶³ avšak výrazným rozdielom je to, že zatiaľ čo pri takej žalobe podanej NŠZ stačí zistenie závažného verejného záujmu a jeho tvrdenie, ochranca ho musí preukázať.⁶⁴ Preukázanie existencie takého záujmu sa posudzuje v každom prípade zvlášť, pretože verejný záujem je neurčitý právny pojem.⁶⁵ Všeobecne je možné verejný záujem klasifikovať ako všeobecne prospešný záujem celej spoločnosti, ktorý nejak ovplyvňuje aj záujmy jednotlivcov a preto je na jeho ochrane všeobecná zhoda.⁶⁶ Pri preukazovaní sa musí ale dokázať, že ide o závažný verejný záujem, čo znamená, že musí vykazovať vyššiu intenzitu, ako verejný záujem všeobecne.⁶⁷ Tieto oprávnenia sú pre účely práce najpodstatnejšie.

⁵⁷ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo...*, s. 418

⁵⁸ § 64 odst. 2 písm. f) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ Čl. 87 odst. 1 písm. b) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ § 66 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ CHAMRÁTOVÁ, A. Zvláštní žalobní legitimace k ochraně veřejného zájmu. *Právník*, 2016, č. 8, s. 689

⁶² VÍCHA, O. K zvláštní žalobní legitimaci Veřejného ochránce práv k ochraně veřejného zájmu. In: SLÁDEČEK, V., MELOTÍKOVÁ, P. (eds.) *Aktuální otázky správního soudnictví (zejména v souvislosti s novelou soudního řádu správního provedenou zákonem č. 303/2011 Sb.)*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 82

⁶³ § 66 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴ CHAMRÁTOVÁ, A. Zvláštní žalobní..., s. 689

⁶⁵ MÜLLEROVÁ, H. Ochrana přírody a veřejný zájem. In: JANČÁŘOVÁ, I. DUDOVÁ, J., *Ochrana přírody při rozvojových činnostech a jiné střety zájmů při využití území*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 12

⁶⁶ VÍČAROVÁ HEFNEROVÁ, H.: Ochrana veřejného zájmu v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu. Praha: Leges, 2018, s. 48

⁶⁷ CHAMRÁTOVÁ, A. Zvláštní žalobní..., s. 693

2. Ochrana životného prostredia

Druhá kapitola práce sa zaoberá právom životného prostredia (ďalej tiež „ŽP“). V kapitole popíšem ochranu ŽP a právo ŽP, vymedzím právnu úpravu ŽP na národnej aj medzinárodnej úrovni a aj orgány pôsobiace v ochrane ŽP.

2.1. Ochrana životného prostredia a právo životného prostredia

Ochrana ŽP je v súčasnosti jednou z najvýznamnejších činností ľudí, aby tak zmiernovali, poprípade odstraňovali negatívne vplyvy na ŽP, ktoré vznikli najmä existenciou a činnosťou ľudstva. Od 20. storočia, kedy sa angažovali v ochrane ŽP predovšetkým spontánne hnutia, prichádzali do popredia vedecké poznatky, ktoré inšpirovali štáty k právnemu zakotveniu ochrany prírody.⁶⁸ Potrebnosť ochrany prírody pramení nie len z dôvodu, že ju všetky organizmy potrebujú k svojmu bytiu,⁶⁹ ale aj z toho, že jednotlivé problémy sa činnosťou ľudí z regionálnej úrovne dostali na medzinárodnú, či už je to zmena klimatického systému, poškodzovanie ozónovej vrstvy Zeme, znečisťovanie vôd alebo ďalšie iné.⁷⁰

K ochrane ŽP slúži predovšetkým právo životného prostredia, ako súbor právnych noriem, ktorý upravuje spoločenské vzťahy, ktoré ochraňujú prírodu vymedzením správania sa ľudí k nej. Z definície životného prostredia, ktorú je možné nájsť v zákone č. 17/1992 Sb., o životnom prostredí, vyplýva, že do ŽP spadajú časti prírody, ktoré nie sú umelo vytvorené človekom a sú potrebné pre bytie všetkých živých organizmov.⁷¹ Právo ŽP je nekodifikovaný právny odbor, teda jeho úprava nie je obsiahnutá v jednom komplexnom zákone. Systém práva ŽP sa delí na 2 skupiny: všeobecná a zvláštna časť. Pri všeobecnej časti hovoríme o materii, na ktorej sa stavia celé právo ŽP a je preň, ako celok spoločná, ide napríklad o predmet práva, princípy práva ŽP alebo o zodpovednosť v ochrane ŽP. Zvláštna časť je členená do osobitných oddielov. Jedná sa o ochranu zložiek ŽP, ochranu pred zdrojmi ohrozenia ŽP, prostriedky ochrany ŽP a pridáva sa aj ochrana ŽP v niektorých ľudských činnostiach.⁷² Keďže ide o verejné právo, využíva najmä právne nástroje ochrany k riešeniu vyššie popísaných globálnych problémov. Právne nástroje sa radia pod skupinu nástrojov priameho pôsobenia a predstavujú ich:

- ukládanie povinností vo forme príkazov, zákazov alebo obmedzení,⁷³

⁶⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životného prostredia*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 5

⁶⁹ Tamtiež, s. 4

⁷⁰ Tamtiež, s. 8

⁷¹ Tamtiež, s. 28-29

⁷² Tamtiež, s. 31

⁷³ Tamtiež, s. 37

- povolenia, súhlasy, stanoviská a vyjadrenia, ktoré vydávajú jednotlivé orgány štátnej správy,⁷⁴
- štandardy vyjadrujúce požiadavky na zachovanie stanoveného stavu ŽP,
- kategorizácia objektov ochrany a zdrojov ohrozovania ŽP,
- kontrola a dozor,
- právna zodpovednosť za spôsobené straty a deliktná zodpovednosť,⁷⁵
- výkon rozhodnutí, ktorý nastáva fakultatívne, pokiaľ nie je nejaká povinnosť splnená dobrovoľne a nastupuje vynucovanie práva.⁷⁶

Okrem právnych nástrojov spadajú medzi dôležité nástroje aj inštitucionálne (organizačné), ktoré sú pre vymedzenie tejto práce podstatné. Kým moc zákonodarná a súdna má v ochrane ŽP rolu normotvornú, moc výkonná má rolu skôr aplikačnú, najmä skrz rozhodovanie v určitých procesoch.⁷⁷ Podrobnejšie sa organizačnému zaisteniu ochrany prírody budem venovať v samostatnej podkapitole.

Popri nástrojoch ochrany ŽP a s nimi spoločne sa o ochranu ŽP usilujú aj prostriedky ochrany ŽP, ktoré sa vymedzujú ako prostriedky ekonomické, politické, výchovné, vedecké, osvetové, technické a technologické, organizačné aj vzdelávacie.⁷⁸ Toto postavenie a ochranu má ŽP kvôli tomu, že na jeho ochrane je verejný záujem.⁷⁹

I keď sa v súčasnosti javí ochrana prírody ako neoddeliteľná súčasť každého právneho štátu, nebolo tomu tak vždy. Na území Česka sa s touto ochranou čiastkovo započalo už v roku 1189, kedy bol vydaný najstarší český zákonník, tzv. Statut knížetě Oty.⁸⁰ Avšak nasledujúce storočia sa nediala žiadna markantná zmena v tejto oblasti, čo bolo najmä spôsobené tým, že nebola výrazná potreba ochrany životného prostredia, ako je potrebná dnes. Výraznejšia potreba prišla počas 20. storočia, no keďže územie Česka bolo najprv súčasťou Protektorátu Čechy a Morava, neskôr socialistickým štátom, je z toho jasné, že tieto režimy ochranu životného prostredia ani zďaleka nepriorizovali. Po roku 1989 ovplyvnili stav právneho rámca ochrany prírody predovšetkým 3 faktory, a teda zahraničná politika skrz pristúpenie Česka k stranám medzinárodných zmlúv o ochrane ŽP, pristúpenie ČR do Európskej únie (ďalej len „EÚ“)

⁷⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 38

⁷⁵ Tamtiež, s. 39

⁷⁶ Tamtiež, s. 40

⁷⁷ Tamtiež, s. 61

⁷⁸ Tamtiež, s. 9

⁷⁹ MÜLLEROVÁ, H. Ochrana přírody a veřejný zájem. In: JANČÁŘOVÁ, I. DUDOVÁ, J., *Ochrana přírody...*, s. 12

⁸⁰ LIPSKÝ, Z., Vývoj ochrany přírody v českých zemích. *Životné prostredie*, 2016, č. 4, s. 205

a harmonizácia českého práva s európskym,⁸¹ a v neposlednom rade globalizácia ako faktor negatívneho pôsobenia na prírodu.⁸² Súčasnosť sa oproti minulosti vyznačuje predovšetkým aktívne riadenou starostlivosťou o prírodu.⁸³

2.2. Právna úprava životného prostredia na úrovni národnej a medzinárodnej

Keďže znečisťovanie nepozná hranice a tým vznikajú globálne problémy prírody, z ochrany ŽP sa stala otázka medzinárodná. Medzinárodnej ochrane ŽP sa pripisuje veľký význam. Medzinárodné právo ŽP, ako reakcia na tieto globálne problémy, sa začalo vyvíjať koncom 40. rokov 20. storočia. Medzinárodné právo ŽP sa zaoberá najmä otázkou ochrany niektorých zložiek ŽP, ktorých poškodenie má účinky vo viacerých štátoch, pričom ide hlavne o ochranu ovzdušia, vôd alebo o biodiverzity.⁸⁴ Vývoj medzinárodného práva ŽP v podobe ako ho poznáme dnes započal v 3 medzinárodných konferenciách – Štokholm 1972, Rio de Janeiro 1992 a Johannesburg 2002 – ktoré sú známe aj pod názvom Summity Zeme.⁸⁵ Najhlavnejším prameňom v oblasti ochrany prírody sú medzinárodné dohovory, ako napríklad Dohovor o zmene klímy a Dohovor o biodiverzite. K dohovorom boli v nasledujúcich rokoch prijímané protokoly, ktoré ich pomáhali vykonávať, ako napríklad Kjótsky protokol k rámcovému Dohovoru o zmene klímy. Medzi ďalšie pramene medzinárodného práva ŽP patria právne obyčaje, všeobecné zásady právne, rozhodnutia medzinárodných súdov a jednostranné akty.⁸⁶

Únievé právo je pre právo ČR najovplyvňujúcejším právnym faktorom skrz jej členstvo v EÚ.⁸⁷ Pramene únievého práva ŽP sa delia na primárne a sekundárne pramene. Medzi primárne pramene, ktoré majú vplyv na právo ŽP členských štátov patrí Zmluva o EÚ, Zmluva o fungovaní EÚ, Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. Zmluva o EÚ prehlasuje ochranu životného prostredia ako jeden z cieľov EÚ, pričom ju spomína už vo svojej preambule. Zmluva o fungovaní EÚ upravuje problematiku ŽP v Hlave XX, ktorá sa nesie pod názvom „Životné prostredie“. Niektoré ustanovenia Zmluvy o fungovaní EÚ však nie sú bezprostredne aplikovateľné, čo je jedným z dôvodov potrebnosti sekundárneho práva,

⁸¹ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 25

⁸² MÜLLEROVÁ, H., *Právo na životní prostředí: Teoretické aspekty*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2015, s. 95-96

⁸³ Tamtiež, s. 208

⁸⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 98-99

⁸⁵ Tamtiež, s. 100

⁸⁶ Tamtiež, s. 114-119

⁸⁷ STEHLÍK, V., HAMULÁK, O., PETR, M., *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 82

ktoré sa vyskytuje vo formách smerníc, nariadení, rozhodnutí, odporučení a stanovísk. Smernice a nariadenia sú pre všetky členské štáty právne záväzné a priamo aplikovateľné, zatiaľ čo rozhodnutia sú právne záväzné len pre štáty, fyzické alebo právnické osoby, ktorým sú určené. Odporúčenia a stanoviská, ako plynú aj z ich názvu, nie sú právne záväzné a teda ich vplyv na ochranu ŽP je relatívne obmedzený.⁸⁸ Ako konkrétny príklad sekundárneho únievého práva ŽP je možné uviesť smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/92/EÚ o posudzovaní určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie, ktorou sa budem zaoberať ďalej v práci.

Na národnej úrovni je ochrana ŽP upravená na úrovni ústavnej aj zákonnej. Ústava ČR a Listina základných práv a svobod (ďalej len „LZPS“) vo viacerých článkoch odkazujú na pojem ŽP alebo prírodného bohatstva. Už v preambule Ústavy ČR sa stanovuje, mimo iné, aj odhodlanie občanov ČR starať sa a rozvíjať prírodné bohatstvo krajiny. Podobnú povinnosť stanovuje štátu čl. 7 Ústavy ČR.⁸⁹ Bližšie sa životnému prostrediu venuje LZPS, ktorá mu venuje čl. 35,⁹⁰ ktorý všetkým garantuje právo na priaznivé ŽP. Spájanie ochrany ŽP so základnými ľudskými právami sa odzrkadľuje v 3 podobách: rozširovanie ľudských práv o environmentálne práva prostredníctvom judikatúry medzinárodných orgánov, zakotvenie procesných environmentálnych práv a úsilie o konštrukciu nového ľudského práva na priaznivé ŽP.⁹¹ Keďže oblasť ľudských práv a ŽP zdieľa nejaké ciele, mohli by sa tieto práva navzájom podporovať, čo znamená, že existencia práva na priaznivé ŽP má význam.⁹² Otázna ostáva správna koncepcia tohto práva. Prvou možnou koncepciou je právo na priaznivé ŽP ako súčasť práva na život, pričom sa vidí priama korelácia medzi ľudským zdravým a environmentálnym zdravím. V tomto ponímaní sa vidí právo na život v kvalitných podmienkach ako právo na kvalitné ŽP.⁹³ Druhá možná koncepcia je zahrnutie práva na ŽP do súboru procesných práv, kedy sa vníma ako záruka dostupných nástrojov k zaobstaraniu jeho ochrany a nie ako záruka stavu.⁹⁴ Ďalším poňatím je právo na udržateľný rozvoj, kde sa vníma priama podpora medzi týmto právom a právom na ŽP.⁹⁵ Predposledný koncept sa označuje ako právo na „zelenú správu“, kde sa poukazuje na potrebnosť riadenia správy tak, aby bola ekologicky udržateľná. Posledný a najčastejší variant je spojenie práva na ŽP s ľudskými právami, no skrz množstvo

⁸⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 149-158

⁸⁹ TUHÁČEK M., JELÍNKOVÁ, J. a kol. *Právo životního prostředí: Praktický průvodce*. 1. vydání. Praha: GRADA Publishing a.s., 2015, s. 17

⁹⁰ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 47

⁹¹ MÜLLEROVÁ, H., *Lidské právo na životní prostředí – kritický pohled*. Právník, 2012, č. 3, s. 228

⁹² MÜLLEROVÁ, H., *Právo na životní...*, s. 19

⁹³ Tamtiež, s. 21

⁹⁴ Tamtiež, s. 23

⁹⁵ Tamtiež, s. 24

aspektov, ktoré nie sú doposiaľ vyriešené, nie je všeobecná zhoda na jeho realizácii. Jedným z takých aspektov je obsah práva, ktorý nie je v súčasnosti úplne jednoznačný.⁹⁶

Pramene upravujúce ŽP existujú vo formách od zákonov až po vyhlášky obcí.⁹⁷ Zákony o ŽP sa zvyčajne delia do 2 skupín: predpisy prierezové a predpisy zložkové. Pri predpisoch prierezových hovoríme o ochrane ŽP ako celku, a spadá sem napr. zákon EIA alebo zákon č. 148/2023 Sb., o jednotnom environmentálnom stanovisku alebo zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon. Predpisy zložkové upravujú konkrétne zložky ŽP, čiže sa jedná napr. o zákon č. 201/2012 Sb., o ochrane ovzdušia, zákon č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny a zákon č. 44/1988 Sb., o ochrane a využití nerostného bohatství (tzv. horní zákon). K tomuto deleniu je možné pripojiť aj predpisy všeobecné, medzi ktoré patrí Ústava ČR, LZPS, zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí a zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o ŽP.⁹⁸ Zákon o ŽP má deklaratorný charakter, čiže v praxi je ho možné použiť len v spojitosti s iným zákonom. Vo svojej podstate sa teda používa ako výkladová opora.⁹⁹ Zákon o práve na informácie o ŽP je odrazom ústavne zaručeného práva na informácie o ŽP. Všeobecne je právo na informácie o ŽP upravené aj medzinárodným a európskym právom, pričom ich právna úprava pozná aktívny aj pasívny prístup k informáciám.¹⁰⁰ Zákon č. 123/1998 Sb. je právny predpis upravujúci práve aktívny prístup k informáciám o ŽP, keďže upravuje postup povinných subjektov pri vybavovaní žiadostí o informácii o ŽP.¹⁰¹ Problematiku ochrany ŽP je možné okrajovo nájsť aj v iných zákonoch, ako napr. zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, trestní zákoník č. 40/2009 Sb., prešupkový zákon č. 200/1990 Sb a iných.¹⁰² Vymenovanie zákonov, ktoré sa vzťahujú k úprave životného prostredia nie je ani zďaleka kompletne, no pre účely práce sú tieto zákony podstatné a dostačujúce.

2.3. Orgány pôsobiace v ochrane životného prostredia

Orgány moci výkonnej majú rozhodovaciu funkciu v oblasti ŽP, kde predovšetkým aplikujú príslušné právne predpisy. Tieto orgány je možné deliť z hľadiska územnej pôsobnosti na

⁹⁶ MÜLLEROVÁ, H., *Právo na životní...*, s. 19

⁹⁷ Tamtiež, s. 33

⁹⁸ TUHÁČEK M., JELÍNKOVÁ, J. a kol. *Právo životního...*, s. 21

⁹⁹ Tamtiež, s. 34

¹⁰⁰ VÍCHA, O., Aktivní přístup k informacím o životním prostředí se zaměřením na informační systémy. *Acta Iuridicta Olomoucensia*, 2016, Vol. 11, č. 2, s. 193-194

¹⁰¹ Tamtiež, s. 196

¹⁰² DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 34-35

orgány ústředné, oblastné a miestne. Z hľadiska vecnej pôsobnosti sa ešte môžu deliť na orgány všeobecné a zvláštne.¹⁰³

Medzi ústredné orgány štátnej správy pôsobiace na úseku ochrany ŽP patrí v prvom rade Ministerstvo ŽP, ktorého úlohou je vrchný štátny dozor v tejto oblasti. Jeho pôsobnosť upravuje zákon č. 2/1969 Sb., tzv. kompetenční zákon, ale aj jednotlivé zákony upravujúce životné prostredie.¹⁰⁴ Ďalším ústredným orgánom, ktorý má niektoré kompetencie v oblasti ŽP je Ministerstvo poľnohospodárstva. Ústrednými orgánmi, ktorých činnosť sa taktiež dotýka oblasti ŽP sú Ministerstvo pre miestny rozvoj, Ministerstvo zdravotníctva, Ministerstvo priemyslu a obchodu, Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy, Ministerstvo kultúry a Ministerstvo financií.¹⁰⁵ Na regionálnej úrovni vykonávajú pôsobnosť v oblasti ŽP krajské úrady, ktoré si zriaďujú odbory ŽP. Na miestnej úrovni môžu orgány obce vykonávať pôsobnosť v oblasti ŽP v rámci prenesenej ale aj samostatnej pôsobnosti. Kedy vykonávajú obce prenesenú pôsobnosť stanovujú zvláštne zákony a v rámci samostatnej pôsobnosti môžu orgány obce ovplyvňovať ŽP najmä prostredníctvom všeobecne záväzných vyhlášok obcí, opatrení všeobecnej povahy v zmysle územných plánov, alebo napr. materiálnou alebo finančnou podporou spolkov.¹⁰⁶

Pri ochrane ŽP pôsobia aj špeciálne orgány štátnej správy, ktoré majú špecifické vecné zameranie. Medzi také orgány sa radí Štátny úrad pre jadrovú bezpečnosť, Český banký úrad, Agentúra ochrany prírody a krajiny ČR a najdôležitejším orgánom vykonávajúcim štátny dozor na úseku ochrany ŽP je Česká inšpekcia ŽP. Dôležitými špeciálnymi orgánmi ochrany prírody sú aj správy národných parkov, správy chránených krajinných oblastí, alebo napríklad orgány hygienickej starostlivosti. V rámci ochrany ŽP bolo Ministerstvom ŽP zriadených niekoľko odborných organizácií, ktoré sa zaoberajú najmä činnosťami odbornými, výskumnými alebo monitorovacími. Takými organizáciami sú napr. Český hydrometeorologický ústav alebo Štátny vodohospodársky ústav T. G. Masaryka. Osobitnou organizáciou podriadenou Ministerstvu ŽP je Štátny fond ŽP ČR, ktorý bol zriadený zákonom č. 388/1991 Sb., o Státním fonde životního prostředí ČR.¹⁰⁷

¹⁰³ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 62

¹⁰⁴ Tamtiež, s. 63

¹⁰⁵ Tamtiež, s. 64

¹⁰⁶ DAMOHORSKÝ, M., SNOPOKOVÁ, T. a kol. *Role obcí v ochraně životního prostředí z pohledu práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 21

¹⁰⁷ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního...*, s. 67-68

3. Verejný ochranca práv a ochrana životného prostredia

Táto kapitola bude spojením predchádzajúcich dvoch kapitol, čiže stanovením role ombudsmana v ochrane ŽP. Prvá časť vysvetľuje prečo má ochrana v tejto oblasti pôsobnosť a druhá časť sa zaoberá štatistickými údajmi šetrení ochrancu v oblasti ŽP. V poslednej časti demonštrujem spojitosť ombudsmana a životného prostredia v praxi na prípadoch riešených ochrancom a na judikatúre k žalobám podaným ochrancom vo verejnom záujme.

3.1. Spojitosť ochrancu a ochrany životného prostredia.

Právo životného prostredia je problematikou, ktorou sa zaoberá odbor stavebného poriadku. Mimo toho sa tento odbor zaoberá aj inou problematikou, ktorá však nie je podstatná pre účely práce.¹⁰⁸ Zákon o VOP v § 1 odst. 2 stanovuje, že pôsobnosť ochrancu sa vzťahuje na správne úrady podliehajúce ministerstvám alebo iným správnym úradom s celoštátnou pôsobnosťou ako aj na orgány územných samosprávnych celkov pri výkone prenesenej pôsobnosti. Orgány vykonávajúce činnosti v oblasti životného prostredia, či už Ministerstvo ŽP, alebo orgány obcí a krajov v podobe odborov životného prostredia, ktoré vykonávajú túto činnosť ako prenesenú pôsobnosť, sú orgánmi spĺňajúcimi toto ustanovenie,¹⁰⁹ čo dáva ochrancovi pôsobnosť vo sfére ochrany životného prostredia. Výkon prenesenej pôsobnosti vyplýva aj z jednotlivých ustanovení zložkových zákonov upravujúcich zložky ŽP, ako napríklad § 126a zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o zmene niektorých zákonov, § 18a zákona č. 334/1992 Sb., o ochrane zemiedľského pôdneho fondu a § 90a ZOPK. Ďalšími orgánmi spĺňajúcimi toto ustanovenie sú aj vyššie spomenuté ústredné orgány štátnej správy ŽP a špeciálne orgány štátnej správy pôsobiace na úseku ŽP. Na druhú stranu môže byť pôsobnosť v oblasti ŽP vykonávaná v rámci samostatnej pôsobnosti územných samosprávnych celkov,¹¹⁰ kde ochrana pôsobnosť nemá.¹¹¹

Okrem pôsobnosti vzťahujúcej sa k správnym úradom alebo orgánom obcí a krajov, má ochrana oprávnenie podať žalobu vo verejnom záujme, ktorým v tomto prípade bude práve záujem na priaznivom životnom prostredí. Okrem toho môže ovplyvňovať ŽP aj prostredníctvom návrhov na zmeny právnych predpisov,¹¹² alebo aj návrhov na zmeny alebo zrušenie právnych predpisov k Ústavnému súdu.¹¹³

¹⁰⁸ *Stavební řád a životní prostředí*, [cit. 1. februára 2024]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/pusobnost/stavebni-rad/>.

¹⁰⁹ DAMOHORSKÝ, M., SNOPKOVÁ, T. a kol. *Role obcí...*, s. 7

¹¹⁰ Tamtiež

¹¹¹ § 1 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o Verejnom ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

¹¹² Tamtiež, § 22 odst. 1

¹¹³ § 64 odst. 2 písm. f) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

3.2. Štatistické údaje činnosti verejného ochrancu práv

O vyťažnosti Kancelárie VOP a potrebnosti zásahov ochrancu v prípadoch životného prostredia hovoria číselné údaje jeho činnosti. V roku 2021 Kancelária VOP obdržala dokopy 7988 podnetov, zahájilo sa 849 šetrení a 56 prípadov riešil VOP z vlastnej iniciatívy. Pochybenie, poprípade diskriminácia, sa zistilo v 633 podnetoch a k sankčnému opatreniu VOP pristúpil v 17 prípadoch.¹¹⁴ Z týchto podnetov bolo z oblasti ochrany životného prostredia prijatých 166 podnetov, čo predstavuje menšinu napríklad oproti oblasti sociálneho zabezpečenia, ktorá sa vyznačovala počtom podnetov 1412.¹¹⁵

V roku 2022 sa ochranca zaoberal až 18 016 podnetmi, pričom 10 415 sa týkalo očkovacej vyhlášky, čo bolo dôvodom výrazného skoku počtu podnetov oproti roku 2021. Ochranca ukončil 792 šetrení, pričom 71% z nich bolo uzavretých stanoviskom, že úrady pochybili. Z prípadov, kedy úrady pochybili bolo 27 prípadov, v ktorých jednotlivé úrady svoje chyby nenapravili a ochranca o tejto skutočnosti informoval nadriadený úrad alebo verejnosť. V 91 prípadoch pochybenia úradov pristúpil ochranca k návrhom opatrení k náprave. Po vydaní správy o šetrení napravili úrady svoje pochybenie v 79% prípadoch. Celková štatistika hovorí, že úrady napravili svoje pochybenie, po tom ako sa ich prípadom zaoberal ochranca, v 95% prípadoch.¹¹⁶ V roku 2022 sa ochranca zaoberal oblasťou ochrany ŽP v 164 prípadoch.¹¹⁷ Zobrazenie a všetky číselné údaje sú súčasťou grafu zobrazujúceho počet prijatých podnetov v pôsobnosti ochrancu podľa jednotlivých oblastí za rok 2022, ktorý je k nahliadnutiu na konci práce ako príloha č. 1. Celkové štatistiky z oblasti stavebného rádu a životného prostredia v roku 2022 hovoria o 741 vybavených podnetov ochrancom, pričom všetky boli v jeho pôsobnosti. Ochranca sa zaoberal najmä záležitosťami:

- 131 podnetov ohľadom konania o odstránení stavby,
- 64 podnetov ohľadom stavebného povolenia,
- 62 podnetov ohľadom ochrany vody, vodného diela,
- 54 podnetov ohľadom ochrany pred hlukom,
- 46 podnetov ohľadom stavebného dozoru,
- 43 podnetov ohľadom konania o dodatočnom povolení stavby,
- 36 podnetov ohľadom umiestnenia stavby,

¹¹⁴ *Výročná zpráva 2021*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocní-zprava-2021.pdf, s. 30

¹¹⁵ Tamtiež, s. 31

¹¹⁶ *Výročná zpráva 2022*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf, s. 26

¹¹⁷ Tamtiež, s. 27

- 28 podnetov ohľadom územného plánovania,
- 20 podnetov ohľadom odpadov, ovzdušia a odpadných vôd.¹¹⁸

Čo sa týka roku 2023 a činnosti ochrancu, budem vychádzať zo štvrtročných správ verejného ochrancu práv o jeho činnosti vzhľadom k nedostupnosti výročnej správy za tento rok. V 1. štvrtroku 2023 sa na ochrancu s podnetmi obrátilo dokopy 1965 ľudí. V jeho pôsobnosti bolo z týchto podnetov 72,9% podnetov a najviac týchto podnetov sa zaoberalo otázkami sociálneho zabezpečenia s počtom 463, potom stavieb s počtom 116, následne ochrany detí a mládeže s počtom 104 podnetov, ďalej záležitosťami armády, polície a väzenstva s počtom 100 podnetov a správ na úseku zdravotníctva s počtom 77 podnetov.¹¹⁹ Druhý štvrtrok priniesol ochrancovi celkom 1755 podnetov, pričom v jeho pôsobnosti bolo 73% z nich. Postupnosť množstva podnetov v súvislosti s oblasťou bola rovnaká ako v 1. štvrtroku avšak číselné údaje sa mierne odlišujú:

- 357 podnetov sa týkalo sociálneho zabezpečenia,
- 113 podnetov sa týkalo stavieb a regionálneho rozvoja,
- 107 podnetov sa týkalo ochrany detí, mládeže a rodiny,
- 94 podnetov sa týkalo armády, polície a väzenstva,
- 75 podnetov sa týkalo správy na úseku zdravotníctva.¹²⁰

V 3. štvrtroku ombudsman obdržal 1705 podnetov, z čoho 71,6% bolo v jeho pôsobnosti. Oblasť stavebníctva a regionálneho rozvoja bola predmetom podnetov v 117 prípadoch.¹²¹ Posledný štvrtrok 2023 prišlo ochrancovi 1740 podnetov, z ktorých 72,9% bolo v jeho pôsobnosti. Opäť zaujala prvenstvo oblasť sociálneho zabezpečenia v počte 344 podnetov a oblasť stavieb o čísele 114 podnetov.¹²² Keďže v dobe spracovania práce nie je dostupná výročná správa, nie je možné uviesť percentuálny podiel podnetov z oblasti ochrany životného prostredia, taktiež ani to, ktoré konkrétne záležitosti z tejto oblasti boli predmetom podnetov.

¹¹⁸ *Výročná správa 2022*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocnizprava-2022.pdf, s. 77

¹¹⁹ *Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 1. čtvrtletí roku 2023*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, s. 4

¹²⁰ *Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 2. čtvrtletí roku 2023*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, s. 4

¹²¹ *Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2023*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, s. 4

¹²² *Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2023*, [cit. 3. februára 2024]. Dostupné z: : https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, s. 3

3.3. Demonštrácia problematiky na vybraných prípadoch z činnosti ochrancu

3.3.1. Likvidácia bane Frenštát

V prvom prípade, ktorý ilustruje činnosť VOP v oblasti ochrany ŽP, kritizovala sťažovateľka v podnete postupy úradov vo veci nepriaznivých vplyvov zavážania bane Frenštát ťažkou automobilovou dopravou prechádzajúcou aj obytnými oblasťami mesta Paskov. Sťažovateľka požiadala o bezodkladné zastavenie tejto prepravy, pričom vyjadrila pochybnosť o posudku Ministerstva ŽP, ktoré nehodnotilo alternatívu dopravy železničnou prepravou, aj napriek tomu, že ju investor v oznámení zámeru uviedol. Taktiež ministerstvu vytkla, že občania dotknutých územných samosprávnych celkov (ďalej len „dotknuté ÚSC“) a ani samotné celky nemali dostatočnú možnosť vyjadriť sa k tejto veci. Ďalej ministerstvu vytkla jeho záver zisťovacieho konania, že zámer nebude mať významný vplyv na ŽP a preto nebude posudzovaný.

Ochranca sa na základe podnetu rozhodol šetriť postup ministerstva, pre ktorý bol najpodstatnejší zákon č. 100/2001 Sb., o posudzovaní vplyvů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „ZEIA“) prijatý v súlade so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/92/EÚ o posudzovaní určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie. Zákon upravuje posudzovanie vplyvov na ŽP a postupy najmä správnych orgánov, obcí a krajov pri takom posudzovaní.¹²³ Pre tento prípad bolo podstatných niekoľko ustanovení ZEIA, ktorými sa budem zaoberať aj v rámci vymedzenia tejto problematiky. Prvým ustanovením je § 7 odst. 2, ktorý stanovuje, že v prípade plánov a zmien uvedených v § 4 odst. 1 písm. b) – h) je účelom postupu posudzovania určiť, či plán alebo jeho zmeny, môžu mať závažný vplyv na ŽP a teda či je potrebné posúdenie vplyvov na ŽP. Podľa § 5 odst. 4 musí posudzovanie zámeru zahŕňať návrh opatrenia, ktorým by sa predišlo pravdepodobným nepriaznivým dopadom zámeru. ZEIA ďalej definuje dotknuté územie, ako oblasť, kde je pravdepodobné, že realizácia projektu alebo koncepcie bude mať významný vplyv na ŽP alebo obyvateľov takého územia¹²⁴ a definuje aj dotknutý ÚSC, ako obec alebo kraj, do ktorého správneho obvodu spadá aspoň časť dotknutého územia.¹²⁵ ZEIA rovnako priznáva dotknutému ÚSC právo obdržať od príslušného úradu oznámenie zámeru a požiadať ho o vyjadrenie.¹²⁶

¹²³ § 1 odst. 1 zákona č. 100/2001 Sb., o posudzovaní vplyvů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁴ Tamtiež, § 3 písm. d)

¹²⁵ Tamtiež, § 3 písm. d)

¹²⁶ § 6 odst. 5 a 6, § 16 zákona č. 100/2001 Sb., o posudzovaní vplyvů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Keď prebehnú potrebné úkony a príde k zisťovaciemu konaniu, ktoré svojím záverom spôsobuje uskutočnenie nadväzujúcich konaní, je takým nadväzujúcim konaním aj konanie o povolení baníckej činnosti.¹²⁷ V nadväzujúcom konaní je v zmysle § 149 zákona č. 500/2004 Sb., správneho rádu, v spojitosti s § 9a odst. 1 zákona EIA, príslušný úrad rozhodujúci v nadväzujúcom konaní povinný založiť svoje rozhodnutie na záväznom stanovisku, ktoré je pre tento úrad podkladom pre vydanie rozhodnutia. Keďže bol zákon prijatý na základe smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/92/EÚ, sú pre prípad podstatné, v nej vymedzené, požiadavky na posúdenie vplyvu na ŽP. Posudzovanie má podľa smernice byť vykonávané s ohľadom na reálny dopad zámeru na ŽP a hodnotenie má byť vykonávané v procese EIA systematicky a tak, aby sa ochraňovalo zdravie obyvateľov, a aby to viedlo k zlepšeniu ŽP.¹²⁸ Ochranca po prešetrení zaujal postoj, že ministerstvo nesplnilo tieto požiadavky a to už v úvode, keď vymedzilo ako dotknuté ÚSC len tie ÚSC, ktoré boli v blízkosti lokality rušenej bane a aj napriek tomu, že investor v oznámení uviedol návrhy trás dovážania zásypového materiálu z iných ÚSC, ministerstvo ich do konania nezahrnulo. Tieto ÚSC spĺňali definíciu dotknutých ÚSC, no kvôli nezahrnutiu do konania nemali možnosť hájiť svoje práva a záujmy. Okrem toho, ministerstvo neprehodnotilo a nevybralo najvhodnejší variant na dopravu materiálu.

Vo všeobecnosti ochranca poukázal na fakt, že aj napriek tomu, že ministerstvo neporušilo zákon a formálne ho naplnilo, nevyužilo možnosti, ktoré zákon ponúka na ochranu ŽP v čo najväčšej možnej miere. Vzhľadom k tomu, že doterajšie závery ministerstva, ktoré bolo orgánom príslušným k posudzovaniu vplyvov na ŽP, boli v súvislosti s realizáciou zámeru uskutočnené, nie je tu priestor pre žiadne konkrétne nápravné opatrenia. Zisťovacie konanie teda ochranca uzavrel vydaním správy.¹²⁹

3.3.2. Stanovenie chráneného ložiskového územia Smržovice

Druhý prípad, ktorým demonštrujem prax VOP v ochrane ŽP, počal podnetom od sťažovateľa, ktorý kritizoval postupy úradov pri vymedzovaní chráneného ložiskového územia (ďalej len „CHLÚ“) Smržovice pre výhradné ložisko stavebného kameňa Smržovice 3 – Zadní kopec. Sťažovateľ, ako vlastníak poľnohospodárskeho pozemku, ktorý môže byť ohrozený

¹²⁷ Tamtiež, § 3 písm. g)

¹²⁸ Bod 7, bod 8, bod 14 preambule Smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/92/EÚ o posudzovaní určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie

¹²⁹ Stanovisko verejného ochránce práv ze dne 20. června 2023, sp. zn. 16444/2022/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2023 [cit. 11. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12244>

vymedzením CHLÚ, opätovne vznášal nesúhlasné pripomienky pred orgánmi podieľajúcimi sa na tomto konaní, na ktoré nebol prizvaný ako účastník konania. Stanoviská vydané dotknutými úradmi, orgánom územného plánovania a stavebným úradom, boli podkladom pre rozhodnutie Ministerstva ŽP, ktoré stanovilo CHLÚ aj na pozemku sťažovateľa.

Ochranca v postupe úradov videl niekoľko pochybení, čo vyústilo v nemožnosť preskúmania a nezákonnosť týchto postupov, ktorý spočíval v nedostatočných odôvodneniach rozhodnutí orgánov a to najmä pri vymedzení hraníc CHLÚ. Orgán územného plánovania prvotne s návrhom nesúhlasil s poukázaním na situáciu sťažovateľa a jeho pozemku. Následne však svoje stanovisko zmenil a ministerstvu predložil súhlasné oznámenie, ktoré nebolo odôvodnené a nerešpektovalo už vymedzené zastavané územie sťažovateľa, čo ochranca považoval za neopodstatnenú zmenu stanoviska orgánu územného plánovania. Ďalšie pochybenie ochranca videl v postupe ministerstva, ktoré nedodržalo právnu úpravu rozhodovania podmieneného záväzným stanoviskom a nerozhodlo na základe dohody s dotknutými orgánmi štátnej správy. Zároveň ministerstvo pochybilo, keď k upravenému návrhu nepriložilo stanovisko stavebného úradu, ktoré však obdržalo. Takýto postup ako celok považoval VOP za rozpor s princípmi demokratického právneho štátu a dobrej správy, pretože rozhodovanie o CHLÚ je v podstate stanovenie stavebnej uzávery, no v tomto prípade bez relevantného, zákonom predvídaného procesu. V bežnej praxi sa pri stanovení stavebnej uzávery do procesu zapájajú dotknuté subjekty a hája svoje práva, no v konaní o stanovení CHLÚ nebol iný účastník okrem navrhovateľa, čo znamenalo nemožnosť využitia opravných prostriedkov.

V súlade s § 18 odst. 1 zákona o VOP žiadal ochranca o vyjadrenie ministerky ŽP a starostov obcí, ktoré vo veci rozhodovali. Vyjadrenie malo obsahovať aj informáciu o prijatých opatreniach náprave.¹³⁰

Po vydaní správy o šetrení vydal VOP záverečné stanovisko obsahujúce vyjadrenia úradov a ministerstva, ktoré ho nepresvedčili o súlade ich postupov so zásadami dobrej správy a zároveň ho ani neoboznámili o možných opatreniach k náprave. Vo vyjadreniach si ochranca povšimol aj nekompatibilitu argumentácie úradov, čo môže predstavovať problémy pri súčinnosti v konaniach o stanovení CHLÚ aj v budúcnosti. Ochranca sa obáva aj možnosti zvýšenia ľubovôle v postupoch štátnej správy pri stanovovaní CHLÚ najmä na základe kategorizovania dohody medzi orgánom územného plánovania a stavebným úradom. Túto dohodu považoval VOP za záväzné stanovisko s odkazom aj na komentár k zákonu č. 44/1988

¹³⁰ Stanovisko verejného ochránce práv ze dne 23. března 2022, sp. zn. 6818/2021/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2022 [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11748>.

Sb.,¹³¹ no ministerstvo to tak nevnímalo. Na konci záverečného stanoviska ochranca odporučil opatrenia k náprave vo forme vytvorenia metodiky, ktorá by v budúcnosti zabezpečila, aby sa postupy štátnej správy pri procesoch stanovovania CHLÚ zjednotili a zároveň požiadal prieskumné konanie rozhodnutia o stanovení CHLÚ Smržovice. Poukázal i na jeho oprávnenie vyznamovať vládu alebo informovať verejnosť, ktoré má na základe § 20 odst. 2 zákona o VOP, pokiaľ úrady a ministerstvo neučinia tieto opatrenia, alebo v prípade ak ich bude považovať za nedostatočné.¹³²

Konečný výsledok prípadu hovorí o zrušení rozhodnutia ministrom a vrátení veci k novému prejednaniu, čím ochranca svoje šetrenie ukončuje.¹³³

3.3.3. Postup Obecného úradu Všešary pri rúbaní javoru na pozemku sťažovateľky

V treťom prípade sa zameriavam na nemožnosť ochranca zaoberať sa prípadom, či už kvôli nedostatku iniciácie nápravy zo strany sťažovateľa, alebo pôsobnosti orgánov, do ktorej nemôže ochranca zasahovať.

V prípade ide o podnet od sťažovateľky, ktorá kritizovala postup Obecného úradu Všešary (ďalej len „OÚ“), ktorý sa týkal rúbania javoru na jej pozemku. Sťažovateľka priznala, že jednala protiprávne, keď úradu toto rúbanie neohlásila, pričom zaplatila pokutu za priestupok udelenú odborom ŽP Mestského úradu v Říčanech. Sťažovala sa však na postup úradníkov, ktorí bez jej vedomia vstúpili na jej pozemok, kde v rámci dokumentácie tohto jednania fotografovali, čo označila za spáchanie trestného činu zneužitia právomoci úradnej osoby. V podnete taktiež vytkla obci nečinnosť pri jej žiadosti o povolenie postaviť okolo svojho pozemku plot o výške 180cm, na ktorú obec neodpovedala. Také povolenie je povinné, pretože jej pozemok susedí s miestnou komunikáciou, ktorej vlastníkom je obec.

Ochranca argumentoval tým, že mu neprislúcha nahrádzať rozhodnutia orgánov štátnej správy, ani ich meniť alebo rušiť. Ďalej poukazoval na to, že podľa § 11 ZVOP je potrebné doložiť neúspešný pokus o nápravu sťažovateľom, a až potom môže VOP šetriť prípad. V prípade nečinnosti obce sa však jednalo o výkon samostatnej pôsobnosti obce, čo je jej ústavne zaručeným právom na samosprávu, kde ochranca nemôže zasahovať. Vo veci neoprávneného vstupu na pozemok ochranca zistil, že fotodokumentácia bola súčasťou spisového materiálu,

¹³¹ VÍCHA, O. *Horní zákon. Zákon o hornické činnosti, výbušninách a o státní baňské správě: Komentář*. Wolters Kluwer, 2017, 992 s.

¹³² Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 22. srpna 2022, sp. zn. 6818/2021/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2022 [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11748>.

¹³³ *Evidence stanovisk Ombudsmana*, [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene>.

voči ktorému mohla sťažovateľka podať odpor proti pokute udelenej príkazom, no neuplatnila ho.

Ako možnosti nápravy odporučil sťažovateľke podať sťažnosť v zmysle § 175 správneho rádu, taktiež jej k informovaniu pripojil niekoľko dokumentov, ktoré jej odporúčajú aké kroky môže následne urobiť.¹³⁴

3.3.4. Aktívna legitímácia ochrancu k ochrane verejného záujmu

Posledný prípad, ktorým demonštrujem prax ombudsmana v oblasti ŽP, opisuje jeho vplyv na ochranu ŽP prostredníctvom žaloby k ochrane verejného záujmu. Ochranca podal svoju prvú žalobu k ochrane verejného záujmu v roku 2012, čiže krátko po tom, ako bolo toto jeho oprávnenie pridané novelou zákona.¹³⁵ Žalobu podal ku Krajskému súdu v Ústí nad Labem (ďalej len „KSUL“), ktorý následne preskúmal splnenie podmienok pre podanie žaloby VOP a napadnuté rozhodnutia. Rozhodnutia, proti ktorým smerovala žaloba boli vydané Mestským úradom Duchcov (ďalej len „MÚD“), ktorými sa rozhodovalo o umiestnení a povolení stavby „Fotovoltaická výrobná elektrickej energie“. Prvotne KSUL rozhodoval o splnení podmienok pre podanie žaloby, kde zaujal postoj, že boli splnené a žaloba je prípustná. Podmienky, ktoré museli byť splnené boli: existencia závažného verejného záujmu a dôvodné podozrenie, že v správnom konaní, ktoré vyústilo v napadnuté rozhodnutie, došlo k porušeniu právnych predpisov, ktoré daný závažný záujem ochraňujú, čím bola spôsobená nezákonnosť toho rozhodnutia. Ochranca v žalobe vymedzil ako verejné záujmy ochranu priaznivého ŽP a záujem na dodržiavaní predpisov stavebného práva. Následne argumentoval ich závažnosť, ktorú vidí v kvantite porušených ustanovení odvetvových právnych predpisov, čo vedie k porušeniu princípu zákonnosti a prevencie, a ako ďalší argument uviedol aj trvajúci nepriaznivý vplyv povolených stavieb na ŽP a nezastavané územie. Ochranca poukazoval na to, že neboli riadne vyhodnotené vplyvy stavieb na ŽP, či už sa jednalo o zásah do krajinného rázu, Vtáčiu oblasť Východné Krušné hory alebo aj neriešenie výnimky z ochranných podmienok zvlášť chránených druhov v lokalite. Na základe týchto argumentácií KSUL preskúmal rozhodnutie a následne ho zrušil pre nezákonnosť a vady konania a vec vrátil MÚD k ďalšiemu konaniu.¹³⁶ Na rozhodnutie KSUL reagoval MÚD v postavení žalovaného a podal kasačnú sťažnosť k Najvyššiemu správne súdu (ďalej len „NSS“), ktorý zrušil rozsudok KSUL a vec mu vrátil

¹³⁴ Stanovisko verejného ochránce práv ze dne 4. prosince 2023, sp. zn. 5788/2023/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2023 [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12392>.

¹³⁵ *Verejná ochrankyně práv vyhrála žalobu ve veřejném zájmu*. [cit. 3. marca 2024]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/verejna-ochrankyne-prav-vyhrala-zalobu-ve-verejnem-zajmu/>

¹³⁶ Rozsudek KSUL ze dne 08.10.2014, č. j. 15 A 108/2013-138

k ďalšiemu konaniu. NSS nesúhlasil s KSUL, že ochranca splnil druhú podmienku pre podanie žaloby vo verejnom záujme, konkrétne preukázanie závažného verejného záujmu ku dňu podania žaloby.¹³⁷ Vec sa teda opäť vrátila ku KSUL, ktorý po opätovnom preskúmaní znovu rozhodol o zrušení rozhodnutia MÚD vo veci výstavby Fotovoltaickej elektrárne, pričom poznamenal, že verejný záujem preukázaný bol, čo odôvodnil pretrvávajúcim ohrozením závažného verejného záujmu pokiaľ by rozhodnutie vo veci Fotovoltaickej elektrárne nebolo zrušené.¹³⁸ Po vydaní tohto rozhodnutia sa opäť MÚD pokúsil o obranu prostredníctvom kasačnej sťažnosti, no v tomto prípade ju NSS zamietol ako nedôvodnú.¹³⁹

Ochranca sa rozhodol podať žalobu k ochrane verejného záujmu aj v prípade umiestnenia stavby „Šantovka Tower“. Žaloba smerovala proti Magistrátu mesta Olomouc, ktorý rozhodoval v správnom konaní o umiestnení stavby. Ochranca vymedzil verejné záujmy, ktoré boli porušené, ako ochranu Mestskej pamiatkovej rezervácie Olomouc, zachovanie hodnôt územia mesta, ochranu ŽP a nestranné rozhodovanie orgánov štátnej správy. Krajský súd v Ostrave – pobočka Olomouc (ďalej len „KSO“) žalobu odmietol ako neprípustnú skrz nepreukázanie závažného verejného záujmu,¹⁴⁰ čo ochrancu viedlo k podaniu kasačnej sťažnosti k NSS. Prvotne NSS priznal žalobe odkladný účinok na žiadosť VOP, čo spôsobilo nemožnosť vydania stavebného povolenia dokým nebude o nej rozhodnuté.¹⁴¹ Vo veci rozhodol NSS tak, že uznesenie KSO zrušil a vrátil mu vec k ďalšiemu konaniu, pričom NSS poukazuje na možnú zaujatosť úradníkov pri rozhodovaní, rovnako ako poukazoval VOP. NSS nariadil KSO preskúmať aj zaujatosť úradníkov a pokiaľ by ju zistil, boli by splnené podmienky aktívnej legitímácie VOP k podaniu žaloby vo verejnom záujme.¹⁴² KSO doposiaľ vo veci nerozhodol, čiže osud tejto stavby a životného prostredia je momentálne v jeho rukách.

¹³⁷ Rozsudek NSS ze dne 18.06.2015, č. j. 9 As 294/2014-114

¹³⁸ Rozsudek KSUL ze dne 16.12.2015, č. j. 15 A 108/2013-277

¹³⁹ Rozsudek NSS ze dne 14.07.2016, č. j. 9 As 24/2016-109

¹⁴⁰ Usnesení KS Ostrava – pobočka Olomouc ze dne 24.03.2022, č. j. 65 A 18/2020-383

¹⁴¹ Usnesení NSS ze dne 26.08.2022, č. j. 1 As 174/2022-77

¹⁴² Rozsudek NSS ze dne 24.01.2024, č. j. 1 As 174/2022-92

Záver

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce bolo priblížiť čitateľom rolu ochrancu v oblasti životného prostredia. Ombudsman v oblasti ŽP pôsobí najmä prostredníctvom stanovísk, ale aj pomocou zvláštnych oprávnení, či už sú to návrhy na zmenu alebo zrušenie právnych predpisov, alebo podanie žaloby k ochrane verejného záujmu.

V prvej kapitole som vymedzila inštitút ochrancu, jeho históriu, pôsobnosť a činnosť, čo dalo základ cieľu práce. Popísala som jednotlivé, pre túto prácu potrebné, ustanovenia zákona o VOP, čím som vysvetlila jeho fungovanie v ČR.

Aby bolo možné dosiahnuť cieľ práce, zamerala som druhú kapitolu na právo životného prostredia, kde som sa zaoberala ochranou ŽP, prameňmi práva ŽP a orgánmi pôsobiacimi na tomto úseku.

V tretej kapitole som obsiahla hlavný cieľ práce, čiže ombudsmanovu rolu v ochrane ŽP. Kapitola sa zaoberá vymedzením prečo má ochranca v tejto oblasti pôsobnosť, číselnými údajmi šetrení celkovo a šetrení pochybení v oblasti ochrany ŽP a v neposlednom rade som na praktických príkladoch z evidencie stanovísk ombudsmana zobrazila, ako reálne pôsobí ochranca v tejto sfére, čo som zavŕšila aj prípadmi podania žalôb k ochrane verejného záujmu.

V rámci analýzy a výskumu som dospela k záveru, že aj keď ochranca nemá možnosť rozhodnutie orgánov zrušiť alebo nariadiť ich zmenu, jeho odporúčacie stanoviská sú všeobecne rešpektované. Keď teda ochranca na úseku ochrany ŽP riešil podnety, v ktorých zistil pochybenie úradu, buď boli jeho odporúčané nápravné opatrenia prijaté, poprípade bolo pochybenie odstránené po použití iných nástrojov, ako napríklad vyrozumenie nadriadeného úradu, alebo oboznámenie verejnosti s prípadom. Ombudsman tiež podal žaloby k ochrane verejného záujmu, ktorým bolo životné prostredie, ktorých prostredníctvom bol, alebo môže v budúcnosti byť, ovplyvnený stav životného prostredia. Jeho pôsobnosť v tejto oblasti vnímam všeobecne pozitívne, pretože ochrana ŽP z každého možného smeru je v súčasnosti nevyhnutná. I keď môže byť jeden podnet vyriešený ochrancom vnímaný len ako kvapka v mori, je to potrebné pre zlepšenie stavu prírody či už pre súčasnú, ale najmä budúce generácie. Na druhú stranu pridávaním pôsobností ochrancovi je možné, že v budúcnosti môže dôjsť k preťaženiu Kancelárie VOP, čo by mohlo vyústiť v riešenie podnetov so znateľným odstupom času, čo by zapríčinilo nemožnosť zjednania nápravy. Na tomto základe zastávam postoj, že moja hypotéza, na ktorú som sa v práci zamerala, ktorou bolo tvrdenie, že ochrancove výstupy zo šetrení a možnosť podania žaloby vo verejnom záujme sú efektívnymi nástrojmi na ochranu životného prostredia, sa z väčšiny naplnila a to preto, že sú jeho výstupy rešpektované, no nie

vždy dokáže ochranca prípad prešetriť a zaujať záverečné stanovisko včas, teda pred realizovaním zámerov. Najlepšie sa to dá vnímať najmä v poslednej kapitole, kde demonštrujem problematiku na praktických príkladoch.

Odpovede na výskumné otázky, ktoré som si pre účely práce stanovila, by som zhrnula nasledovne:

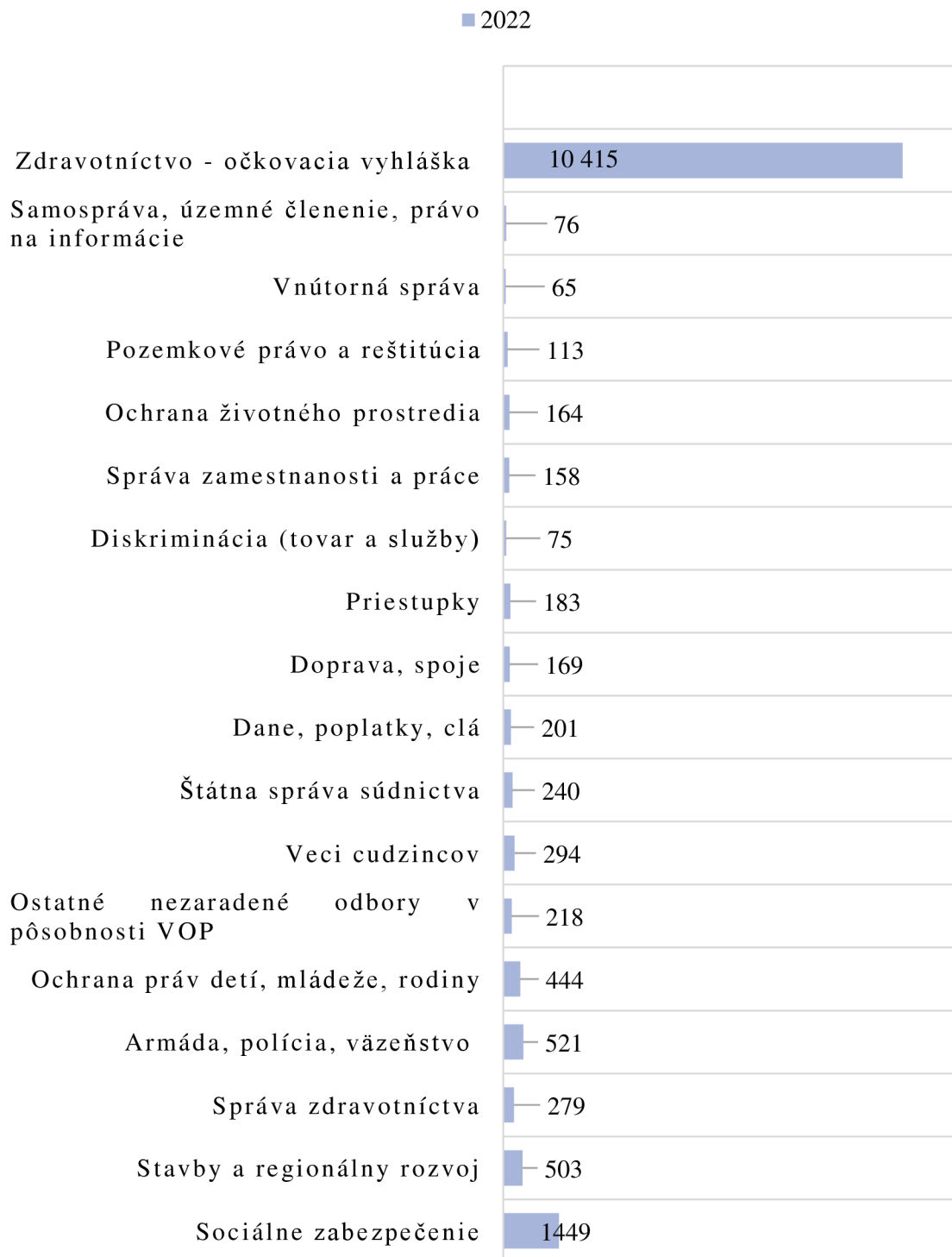
- 1) Súčasná právna úprava dáva ochrancovi právomoci, ktorými môže ovplyvňovať ochranu životného prostredia. Medzi ne by sa dalo zahrnúť: ochranca má možnosť preskúmať na základe vlastnej iniciatívy alebo podnetu postupy orgánov štátnej správy pôsobiacich v oblasti životného prostredia, taktiež má možnosť podať žalobu k ochrane verejného záujmu, ktorým je v tomto prípade priaznivé životné prostredie a môže podať návrhy na zmeny právnych predpisov v zmysle zákona o VOP, ale aj návrhy na zmeny právnych predpisov k Ústavnému súdu podľa zákona o Ústavnímsoudu.
- 2) V prípadoch, na ktorých som demonštrovala prax ombudsmana v ochrane ŽP, viedlo šetrenie k záverom, že buď nebolo možné zjednať nápravu, pretože zámer bol realizovaný ešte pred tým, ako ochranca stihol vydať záverečné stanovisko, alebo ochranca nemohol zasiahnuť kvôli nedostatočnej iniciácii sťažovateľky a kvôli tomu, že sa jednalo o samostatnú pôsobnosť obce. Ďalším z výstupov šetrenia ochrancu bolo zrušenie rozhodnutia a vec bola vrátená k novému prejednaniu s tým, že odporučil ako opatrenie k náprave vytvorenie metodiky, ktorá by zaistila zjednotenie postupov štátnej správy pri procesoch stanovovania CHLÚ. V rámci žalôb, ktoré môže ochranca podať k ochrane verejného záujmu sa dospelo k zrušeniu rozhodnutia o umiestnení a povolení stavby „Fotovoltaická výrobná elektrickej energie“. Pri druhej žalobe týkajúcej sa prípadu „Šantovka Tower“ sa prípad neukončil, no z reakcie NSS na rozhodnutie Krajského súdu, ktoré bolo napadnuté kasačnou sťažnosťou, sa dá dedukovať zatiaľ čiastočný úspech, keď bol žalobe priznaný odkladný účinok a bolo nariadené krajskému súdu, aby vec znovu prerokoval.
- 3) Percentuálne zastúpenie podnetov týkajúcich sa ochrany životného prostredia nie je také vysoké, ako som očakávala pred spracovaním práce. V roku 2021, kedy bolo prijatých 7988 podnetov predstavovala oblasť ochrany životného prostredia len 0,2% podnetov, zatiaľ čo oblasť sociálneho zabezpečenia, kde bolo podnetov najviac, predstavovala 17,7% podnetov. V roku 2022 bol rozdiel medzi najviac zastúpenou oblasťou a oblasťou ochrany ŽP markantnejší. Najzastúpenejšia oblasť podnetov boli podnety týkajúce sa očkovacej vyhlášky, ktorá predstavovala 57,8% celkových prípadov, zatiaľ

čo oblasť ochrany ŽP predstavovala 0,9% podnetov. Rok 2023 nie je možné takto zhodnotiť skrz absentujúcu výročnú správu ochrancu.

Keďže problematika životného prostredia je pomerne rozsiahla, nebolo možné do práce zahrnúť iné zaujímavé poznatky, rovnako ako ani praktické príklady, a to kvôli obmedzenému rozsahu práce. V budúcnosti by som pristúpila k trošku užšiemu vymedzeniu práce, kedy by som sa zamerala napríklad na ovplyvňovanie ŽP ochrancom len prostredníctvom možnosti podania žaloby k ochrane verejného záujmu, kedy by som sa prípadom a životnému prostrediu mohla venovať viac dopodrobna.

Príloha č. 1

Graf zobrazujúci počet prijatých podnetov v pôsobnosti ochrancu podľa oblastí za rok 2022

143

¹⁴³ Výročná zpráva 2022, Dostupné z: [vyrocni-zprava-2022.pdf \(ochrance.cz\)](#), s. 27

Zoznam použitých zdrojov

Monografie, komentáre, články

SLÁDEČEK, V. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 216 s.

JIRÁSEK, J. a kolektiv: *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, 368 s.

SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 4., aktualizované vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 512 s.

DAMOHOŘSKÝ, M., SNOPKOVÁ, T. a kol. *Role obcí v ochraně životního prostředí z pohledu práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, 224 s.

DAMOHOŘSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 678 s.

MÜLLEROVÁ H., *Právo na životní prostředí: Teoretické aspekty*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2015, 125 s.

TUHÁČEK M., JELÍNKOVÁ, J. a kol. *Právo životního prostředí: Praktický průvodce*. 1. vydání. Praha: GRADA Publishing a.s., 2015, 288 s.

HOWARD, Ch. L. *The organizational Ombudsman* [online]. American Bar Association, 2010, 642 s. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/The_Organizational_Ombudsman.html?id=djxNDS1PNnkC&redir_esc=y.

STEHLÍK, V., HAMULÁK, O., PETR, M., *Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh*. Praha: Leges, 2017, s. 82

VÍCHA, O. K žalobní legitimaci Veřejného ochránce práv k ochraně veřejného zájmu. In: SLÁDEČEK, V., MELOTÍKOVÁ, P. (eds.) *Aktuální otázky správního soudnictví (zejména v souvislosti s novelou soudního řádu správního provedenou zákonem č. 303/2011 Sb.)*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 75 – 82

LIPSKÝ, Z., Vývoj ochrany přírody v českých zemích. *Životné prostredie*, 2016, č. 4, s. 205 – 208

MÜLLEROVÁ, H., Lidské právo na životní prostředí – kritický pohled. *Právník*, 2012, č. 3, s. 225 – 254

MÜLLEROVÁ, H., Právo žít v příznivém životním prostředí jako nová součást ochrany osobnosti. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica* 3, 2017, s. 15 – 33

VÍCHA, O., Aktivní přístup k informacím o životním prostředí se zaměřením na informační systémy. *Acta Iuridicta Olomoucensia*, 2016, Vol. 11, č. 2, s. 193 – 202

CHAMRÁTHOVÁ, Anna. Zakotvení veřejného ochránce práv v Ústavě ČR. *Právní rozhledy* [online databáze], 2017, č. 18. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://db.beck-online.cz)

CHAMRÁTHOVÁ, Anna, SVOBODA, Tomáš. *Veřejný ochránce práv jako monokratický orgán*. [online]. *Jurisprudence*, 2018, roč. XXVII, č. 4, s. 20-32. Dostupné z: [file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/Ve%C5%99ejn%C3%BD%20ochr%C3%A1nce%20pr%C3%A1v%20jako%20monokratick%C3%BD%20org%C3%A1n%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/Ve%C5%99ejn%C3%BD%20ochr%C3%A1nce%20pr%C3%A1v%20jako%20monokratick%C3%BD%20org%C3%A1n%20(1).pdf).

CHAMRÁTOVÁ, A. Zvláštní žalobní legitimace k ochraně veřejného zájmu. *Právník*, 2016, č. 8, s. 689-703

MÜLLEROVÁ, H. Ochrana přírody a veřejný zájem. In: JANČÁŘOVÁ, I. DUDOVÁ, J., *Ochrana přírody při rozvojových činnostech a jiné střety zájmů při využití území*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 9-24

VÍCHA, O. *Horní zákon. Zákon o hornické činnosti, výbušninách a o státní baňské správě: Komentář*. Wolters Kluwer, 2017, 992 s.

VIČAROVÁ HEFNEROVÁ, H.: *Ochrana veřejného zájmu v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu*. Praha: Leges, 2018, 240 s

Právne predpisy

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Council of Europe. *Rec (85) 13 on the institution of the ombudsman*. [online]. rm.coe.int, 2003 [cit. 8. januára 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/090000168091d57b

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 381/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/92/EÚ o posudzovaní určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie

Judikatúra

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 14/01

Rozsudek KSUL ze dne 08.10.2014, č. j. 15 A 108/2013-138
Rozsudek NSS ze dne 18.06.2015, č. j. 9 As 294/2014-114
Rozsudek KSUL ze dne 16.12.2015, č. j. 15 A 108/2013-277
Rozsudek NSS ze dne 14.07.2016, č. j. 9 As 24/2016-109
Usnesení KS Ostrava – pobočka Olomouc ze dne 24.3.2022 č. j. 65 A 18/2020-383
Usnesení NSS ze dne 26.08.2022, č. j. 1 As 174/2022-77
Rozsudek NSS ze dne 24.01.2024, č. j. 1 As 174/2022-92

Internetové zdroje

KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. *Deset let veřejného ochránce práv* [online]. ochrance.cz, 2010. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/ochrance_almanach.pdf.

O institucii, Dostupné z: <https://vop.gov.sk/o-institucii-2/>

Stavební řád a životní prostředí, Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/pusobnost/stavebni-rad/>.

Výroční zpráva 2021, Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2021/vyrocnizprava-2021.pdf, 118 s.

Výroční zpráva 2022, Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocnizprava-2022.pdf, 140 s.

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 1. čtvrtletí roku 2023, Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, 24 s.

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 2. čtvrtletí roku 2023, Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, 29 s.

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2023, Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, 24 s.

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2023, Dostupné z: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2023/, 29 s.

Právní předpisy. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/o-nas/predpisy/>.

Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 20. června 2023, sp. zn. 16444/2022/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2023 [cit. 11. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12244>.

Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 23. března 2022, sp. zn. 6818/2021/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2022 [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11748>.

Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 22. srpna 2022, sp. zn. 6818/2021/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2022 [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11748>.

Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 4. prosince 2023, sp. zn. 5788/2023/VOP/JCZ. [online]. eso.ochrance.cz, 2023 [cit. 12. januára 2024]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12392>.

Evidence stanovisk Ombudsmana, Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene>.

Veřejná ochránkyně práv vyhrála žalobu ve veřejném zájmu. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/verejna-ochrankyne-prav-vyhrala-zalobu-ve-verejnem-zajmu/>

Zhrnutie práce

Verejný ochranca práv a jeho rola v ochrane životného prostredia

Témou tejto bakalárskej práce je Verejný ochranca práv a jeho rola v ochrane životného prostredia. Hlavným cieľom práce je vymedziť ako môže verejný ochranca práv ovplyvňovať ochranu prírody a ako v takom prípade postupuje. Bakalárska práca sa člení do troch kapitol, pričom každá kapitola obsahuje niekoľko podkapitol. Prvá kapitola vymedzuje inštitút verejného ochrancu práv, jeho právnu úpravu v Českej republike, jeho charakteristiku a jeho pôsobnosť. Druhá kapitola sa zameriava na právo a ochranu životného prostredia, právnu úpravu životného prostredia a na orgány pôsobiace v tejto oblasti. Tretia kapitola sa zaoberá rolou verejného ochrancu práv v ochrane životného prostredia. V jej rámci sú vymedzené číselné údaje podnetov v tejto oblasti za roky 2021, 2022 a 2023 a následne demonštrácia problematiky na konkrétnych prípadoch, čo zobrazuje prínos ochrancu v tejto oblasti.

Ombudsman and his role in the environmental protection

The topic of this thesis is Ombudsman and his role in the environmental protection. The main goal of the thesis is to define the way ombudsman can influence the environmental protection and how he proceeds in such a case. The thesis is divided into three chapters and each chapter contains several subsections. The first chapter defines the institution of ombudsman, its legal regulation in the Czech Republic, its characteristics, and its competencies. Chapter two focuses on environmental law, environmental protection, its legal regulation, and environmental bodies. The third chapter concerns the role of ombudsman in the environmental protection. In its framework, numerical data of initiatives in this area in 2021, 2022 and 2023 are defined, followed by the demonstration of the issue on specific cases, which shows the contribution of the ombudsman in this area.

Klíčové slová

verejný ochranca práv, pôsobnosť verejného ochrancu práv, činnosť ochrancu, ochrana životného prostredia, právo na priaznivé životné prostredie, orgány pôsobiace na úseku ochrany životného prostredia

Key words

the Ombudsman, competencies of ombudsman, activities of the Ombudsman, environmental protection, right to a healthy environment, bodies operating in the area of environmental protection